

(Foto PSP-verkiezingsaffiche 1971)

Deventer verhaal.

Dolle Mina acties Deventer (1970)

(Tekst van Allard van Lenthe, december 2019)

De feministische golf van de jaren 70 begint in Deventer met een crèche in het buurthuis De Kart uut (1969) en met Dolle Mina Acties in de binnenstad.

Jonge vrouwen rebelleren tegen onderdrukking en uitbuiting. Ze willen vrij, zelfstandig en gelijkwaardig aan de man zijn.

Ik ben 20, ik werk in het Jongeren centrum 'De Zamb ar Brink 30' van de Stichting Sociaal Cultureel Werk Deventer. De Dolle Mina's gebruiken dit centrum als zoete inval en als uitvalbasis voor hun acties. In de loop van 1970 beginnen ze er een Vrouwencafé.

Ik sta achter hen, maar ik sta ook tegenover hen. Ik ben een man.

De eerste crèche.

De Deventer nieuwbouwwijk Keizerslanden heeft in 1969 een buurthuis met de naam 'De Kart uut'. Het buurthuis is een houten gebouw aan de Van Blankenheimplein, het plein waar nu het wijkcentrum 'De Elegast' staat.

Naast cursusgroepen, clubs en instuiven zijn er in 'De Kart uut' koffie-uurtjes voor vrouwen.

Deze koffie-uurtjes worden in 1969 vooral bezocht door alleenstaande vrouwen met jonge kinderen.

De vrouwen hebben het moeilijk: ze hebben hun mannen de deur uitgezet of ze zijn door hun mannen in de steek gelaten, hoe dan ook, ze staan er alleen voor.

'Er wordt gehuild en gerookt!' zegt buurthuisleider Fred van de Burgt. 'Het staat hier af en toe blauw van de rook.'

De vrouwen steken elkaar een hart onder de riem en ze lossen hun grootste probleem (de combinatie van kostwinnerschap en ouderschap) op door in 'De Kart uut' een crèche te beginnen.

'De Kart uut' is een buurthuis van de gesubsidieerde stichting Sociaal Cultureel Werk Deventer.

Wanneer het ministerie van C.R. en M. de crèche aanmerkt als pilot van de kinderopvang, neemt de Stichting een crècheleidster in dienst.

Binnen no time lopen er elke morgen 12 tot 15 peuters en kleuters rond.

De buurthuisleider Fred en crècheleidster Francis hebben er hun handen vol aan. En wanneer één van de kinderen om 12 uur niet is opgehaald, neemt de beheerster Cor het mee naar huis en stopt het daar in bed.

Mijn blonde kortgeknipte buurvrouw Ellen op de flat in Keizerslanden is erg geholpen met de crèche. Zij heeft een zontje van twee, ze heeft een eigen winkel in de binnenstad.

Ik vraag haar wat haar nachtmerrie is.

'Dat ik mijn winkel niet meer heb,' zegt ze. 'Dat ik geen eigen baas meer ben en de hele dag thuis moet zitten tot mijn man met het avondeten thuis komt... Huisje, boompje, beestje, Brrr!' Ze gruw t ervan.

'Dolle Mina actie Deventer (1970)

Fred van de Burgt van het buurthuis De Kart uut krijgt een stagiaire van de Sociale Academie Amsterdam.

Zij heet Emilie Gomperts. Zij gaat in bezig met de vrouwengroepen en zij richt met Sonja Kreijenbroek de Dolle Mina's Deventer op.

Dat gebeurt in meer steden en het is ongekend: jonge vrouwen gaan de straat op, jonge vrouwen

komen voor zichzelf op en willen seks bedrijven zonder zwanger te worden.

Op zaterdag 24 januari 1970 houden de Dolle Mina's Deventer hun eerste actie.

Het is een protest tegen het gebrek aan openbare damestoiletten en vindt plaats voor Museum De Waag aan de Brink.

Er scharrelen vrouwen in lange rokken rond. Hun haar is in de war, ze zitten onder het bloed en ze zijn aan armen en benen geboeid. Ze rammelen met kettingen en jeremiëren.

Ze hebben een bord met de tekst 'De slaaf der eeuwen' bij zich.

Ze trekken onder hun rokken ouderwetse onderbroeken uit, hurken en plassen op het plein; er komen stroompjes urine onder hun rokken vandaan.

Dan gooien ze spiritus over de onderbroeken, steken die in brand en verlaten één voor één het toneel; ze trekken zich terug in de Overstraat.

De Dolle Mina's bijten van zich af. Je komt ze op de gekste plaatsen tegen en ze hebben steeds iets nieuws.

In een café's vertellen ze aan mannen schuine moppen, waarom ze zelf keihard moeten lachen. Heel gênant.

Op bouwplaatsen fluiten ze schaamteloos bouwvakkers na en voor het gerechtsgebouw in Zutphen zorgen ze voor ophef bij de behandeling van een verkrachtingszaak.

Ze verstoren modeshows en een Missverkiezing in de Schouwburg en ze delen bij een Huishoudschool condooms uit.

Op de muur van de Deventer Rijkskweekschool kalken ze de tekst 'Slavenschool'.

'Jullie voeden meisjes op tot huisvrouwen en baarmoeders!' zeggen ze. 'Meisjes krijgen handwerken, jongens handenarbeid, meisjes gaan naar de huishoudschool, jongens naar de ambachtsschool!'

Protest.

Het belangrijkste strijdpunt van de Dolle Mina's is het recht op abortus en de verstrekking van condooms en de pil.

Op 14 maart 1970 eisen ze op een congres van gynaecologen in Utrecht het recht op abortus met de leus 'Baas in eigen buik!'

Die tekst schrijven ze met een zwarte viltstift op hun blote buiken.

Legalisering van abortus is 10 jaar een politiek strijdpunt, vooral tussen de PvdA (voor) en de KVP (tegen). Pas in 1981 gaat de eerste Nederlandse abortuskliniek in Bloemenhove open.

De Dolle Mina's doen niet meer mee met –katjes-knijpen-in-het-donker, ze demonstreren met blote buiken, doen de bh's uit, maken zich niet meer op, lopen niet meer op hoge hakken. ... Ze willen de mannen niet langer behagen, ze kijken wel uit.

'De schaamte voorbij', is de titel van het vrouwenboek van Anja Meulenbelt.

Het PSP-verkiezingsaffiche.

De feministische golf van de jaren '60-'70 is verwant met de vredesbeweging.

De vrouwen 'staan' voor vrede, de mannen voor oorlog. Oplands' cartoon met het anti-kernwapen-vrouwtje mag absoluut geen man worden, houden zijn feministische vriendinnen hem voor.

Ik ben lid van de PSP, ik ga met het Deventer PSP-raadslid Kees Noordewier naar de landelijke PSP-bijeenkomsten. Op die bijeenkomsten hebben Amsterdammers het grootste woord.

De Tweede Kamerverkiezingen 1971 staan voor de deur en het ontwerp van het verkiezingsaffiche (een naakte vrouw bij een koe in de wei met de tekst 'Ontwapenend') is keer op keer een punt van discussie.

Het ontwerp is gemaakt door de hoofdredacteur George Noordanes van het NVSH-tijdschrift Sextant. 'Een jonge vrouw, die naar je toe rent, die de armen naar je uitsteekt! Hoe kun je het mooier hebben?' zegt hij.

De Amsterdammer naast me staat op, houdt z'n armen opzij en schreeuwt: 'Het lijkt wel of su gekruisugd wot!'

De SGP roept de regering op om de poster te verbieden en de ruiten van George Noordanes worden ingegooid.

De studenten onder de leden verspreiden het ontwerp, zodra ze het in handen krijgen. Ver voordat het is goedgekeurd door de PSP-verkiezingscommissie.

De Dolle Mina's zijn verdeeld. Sommigen zijn tegen. Zij vinden de blote vrouw een lustobject. Zij laten als protest een poster maken van een naakte man met een koe en de tekst 'Onthullend! '.

De marxisten van de partij zijn tegen. De poster zal de arbeiders niet aanspreken, zeggen zij.

De Amsterdammer naast me gaat weer staan en roept door de zaal: 'Wa denken jullie? Da de arbeiders niet gek zijn op un naakt weif?!'

Dan is de kogel is door de kerk.

De blote vrouw met de koe in de wei wordt het icoon va de jaren '60 en '70.

Uit de kast.

Ik spreek op een feestje een lesbisch paar uit de wijk Bottendaal in Nijmegen. Wanneer ik zeg dat ik uit Deventer kom, zeggen ze: 'Weet je dat we elkaar daar 50 jaar geleden hebben leren kennen? Bij een Dolle Mina-actie? Goed he?'

'Goed? Dat jullie al 50 jaar bij elkaar zijn?' vraag ik.

'Nee,' zeggen ze, 'Goed dat die Dolle Mina-acties in Deventer waren!'

Er ontstaan vrouwenvriendschappen en vrouwenliefdes.

Cobi Schreier zingt: 'Er is een land waar vrouwen willen wonen. Waar vrouw-zijn niet betekent tweederangs en bang en klein. Waar vrouwen niet om mannen concurreren. Maar zusters en gelieven kunnen zijn!'

De lesbiennes komen uit de kast en vormen het anti-mannen front van de Dolle Mina's. 'Je gaat toch niet met je vijand naar bed?!' zeggen ze.

Er is een toenemende belangstelling voor de matriarchale samenlevingen in Umoja Kenia en Zuid-Korea. De seksuoloog Bonnie van Rees weet te vertellen dat uit een onderzoek blijkt dat lesbische vrouwen tijdens de seks vaker klaarkomen dan heteroseksuele vrouwen.

Het Vrouwencafé in de Menstraat:

Ik heb meer als vrienden, ik mijd mannenbolwerken, maar in 1970 kan ik ineens niet meer met vrouwen door één deur: ze negeren me, ik hoef niks meer voor ze te doen.

In het Jongeren centrum De Zambar bied ik de Dolle Mina's aan om te helpen met het stencilen en inrichten van hun kantoortje. Het is no way, we doen het liever zelf!

In het achterste deel van het Jongeren centrum met een ingang aan de Menstraat wordt op vrijdagavond een jazzcafé gehouden. Op dinsdagavond is er een literair café en de Dolle Mina's (Mimi van de Laar en Marijke de Vries) beginnen er op donderdagavonden een Vrouwencafé.

Er mogen geen mannen naar binnen, dus ik ben een half jaar exploitant en vergunninghouder van een horecagelegenheid, waar ik zelf niet naar binnen mag.

Bij het afsluiten 's-avonds kan ik niet nalaten tegen de dienstdoende Mina te zeggen: 'Gaan jullie nog even mee naar een gewoon café?'

Ik kom een oude buurvrouw tegen.

Ze is één van de moeders van de crèche in De Kart uut. Ze was één van de vrouwen, die haar man de deur had uitgezet, omdat hij haar sloeg.

'Ben je nog wel eens een goede man tegen gekomen?' vraag ik.

'Nee', zegt ze